

Byggnadsnämnden
Box 2554
403 17 Göteborg

Yttrande över Detaljplan för Förskola vid Syster Ainas gata inom stadsdelen Guldheden i Göteborg Diarienummer: 1146-02 (FIIa 5035)

Vi vill inleda med att påtala att eftersom våra invändningar och yrkanden i vårt tidigare yttrande (23.2.09) över detaljplanen inte bemötts på ett tillfredsställande sätt av Stadsbyggnadskontoret (SBK) upprepar vi dessa nedan. Dessutom har vi tillfört nya kommentarer mot bakgrund av:

- 1) Nyligen nedlagda byggprojekt i Göteborg till förmån för miljö och hälsa
- 2) WHO-larm om radonets farlighet
- 3) Nya forskningsrön om buller och högt blodtryck hos yngre
- 4) Yttranden från de boende på Dr Liborius och Syster Ainas gata
- 5) Den bristfälliga informationen
- 6) Yttrande från Lokalförsörjningsförvaltningen

Anmärkningsvärt i sammanhanget är att SBK påstår att yttrandena från Föreningen Bevara Guldheden, Linda Ragnar och Maria Carlsson har samma innehåll. Detta tyder på att SBK slarvat i genomläsningen av dessa dokument.

Grönområden räddar hälsa och liv, särskilt bland ekonomiskt svaga grupper

I GP 19 oktober kan man läsa att det inte blir några nya bostäder vid Renströmsparken och Carlanderplatsen därför att programsamrådet visat att många vill bevara grönområdets stora natur- och rekreationsvärden. I GP 21 oktober kan man läsa att planerna på 1000 nya bostäder i Svaleboskogen mellan Majorna och Högsbo stoppats av samma skäl.

I programsamråden för Guldheden har de boende uttryckt samma starka önskemål om att bevara sina grönområden. Är invånarna på Guldheden mindre värda än de boende i övriga delar av staden? Är deras hälsa och välbefinnande inte så viktiga?

Vi har anledning att upprepa vad vi anfört i vårt tidigare yttrande om de starka sambanden mellan miljö och hälsa:

Ett stadigt ökande antal vetenskapliga artiklar har rapporterat att tillgång till grönområden nära bostaden befrämjar hälsa och välbefinnande. *En* mekanism är att grönområden nära bostaden stimulerar till ökad fysisk aktivitet, något som blir allt viktigare i ljuset av vår tids alarmerande fetmaepidemi med dess förödande konsekvenser för hälsan. *En annan* mekanism tycks vara mer direkt – bara att vistas i naturen har i sig en hälsobefrämjande effekt i det att stressnivån minskar, något som kan avläsas i bl a sänkt blodtryck - se Mitchell and Frank Popham, Lancet 2008; 372: 1655–60 för referenser. I samma Lancetartikel har man gjort en annan intressant observation, nämligen att skillnader i hälsa relaterade till skillnader i inkomstnivå är mindre i populationer med god tillgång på grönområden; som ett konkret exempel på detta nämndes dödlighet i hjärt-kärlsjukdomar.

Tillgång till bostadsnära natur för alla är en viktig jämlikhetsfråga! De ekonomiskt starka som oftast bor bättre i staden med egen trädgård och närhet till skyddat strövområde (naturresevat) kan i egen bil lätt ta sig ut till sommarstugan vid kusten, medan de ekonomiskt svagare utan bil – det finns många sådana i Guldheden, exempelvis många ensamstående mammor och äldre - blir sittande i lägenheten medan de ser den gröna plätten utanför huset krympa, och de har snart inget närliggande grönområde att promenera i längre för där skall det förtätas! Konsekvensen för dessa svaga grupper kommer alltså att bli sänkt livskvalitet samt en ökad morbiditet och mortalitet, något politikerna bör beakta och som bör mana till besinning!

Slutsatserna från forskningen på området är helt i linje med det resonemang som Boverket för i sin skrift "Bostadsnära natur - inspiration & vägledning" från 2007. Detta dokument har tagits fram på uppdrag av regeringen och konstaterar följande:

"Den bostadsnära naturen är främst människans livsmiljö och som sådan en plats för lek, ensamhet, samvaro, inspiration, dagdrömmeri, odling och för att utveckla en förståelse för naturen och dess resurser – ekologisk läskunnighet. Att det finns bostadsnära angränsande naturområden och mindre grönytor insprängda i bebyggelsen har stor betydelse särskilt för grupper som inte alltid tar sig så långt på kort tid som barn, funktionsnedsatta, äldre och sjuka."

"Forskning visar att naturen har restorativa, det vill säga återuppbyggande effekter. Vistelse i naturen ger vila och återhämtning. Utsikt mot natur från sjukhusfönstret kan leda till att patienter mår bättre och snabbare blir friska. Tillgång till natur leder till mindre stress och ökad kreativitet på arbetsplatser, bättre motorik och koncentrationsförmåga hos barn och bättre återhämtning från stress." Se http://www.boverket.se/Global/Webbokhandel/Dokument/2007/Bostadsnara_natur.pdf

I förordet till Boverkets skrift står att läsa:

Denna skrift syftar till att inspirera och ge stöd till kommunerna i deras arbete med att säkra tillgången till de grönområden som finns nära bostäderna – den bostadsnära naturen. Upprinnelsen till skriften är det uppdrag som Boverket fick av regeringen i regleringsbrevet för 2006 – att utveckla en modell och vägledning som, inom ramen för den fysiska planeringen på kommunal nivå, syftar till att säkra tillgången till bostadsnära natur. Uppdraget om bostadsnära natur är kopplat till det 15:e nationella miljökvalitetsmålet God bebyggd miljö, ett miljömål som Boverket som myndighet är ansvarigt för. Under miljömålets första delmål om planeringsunderlag står det att den fysiska planeringen år 2010 ska grunda sig på program och strategier för hur bland annat grön och vattenområden i tätorter och tätortsnära områden ska bevaras, vårdas och utvecklas för såväl natur- och kulturmiljö som friluftsliv, samt hur andelen hårdgjord yta i dessa miljöer fortsatt kan begränsas.

Samtidigt som bostadsnära natur således befrämjar hälsan via olika mekanismer har föroreningarna från bilarna motsatt effekt genom att bidra till såväl ökad morbiditet (sjuklighet) som mortalitet (dödsfall), se <http://www.gp.se.adp-visitor.sth.basefarm.net/nyheter/goteborg/1.111164-dalig-luft-dodar-5000-arligen>

Mot bakgrund av ovanstående är det anmärkningsvärt att varken det övergripande programförslaget från 2005 eller föreliggande detaljplan redovisar en hälsokonsekvensbeskrivning. En sådan bör upprättas och där bör redovisas både de hälsomässiga och sociala konsekvenser för de boende vid framför allt Syster Ainas och Dr Liborius gata som förskolebygget i parken riskerar att medföra.

Buller

En studie från Skåne (se GP 10.9.09) har påvisat ett tydligt samband mellan trafikbuller över 60 decibel och högt blodtryck hos yngre och medålders personer. Detta ska sättas i relation till de riktvärden SBK redovisar i detaljplanen. Självfallet måste SBK här ligga i framkant och ta till sig de senaste forskningsrönen för att värna folkhälsan. Vidare är det naturligtvis inte tillfyllest att endast göra *beräkningar*, utan *faktiska mätningar* av bullernivåerna, inklusive från de *nya italienska spårvagnarna*, måste till. Störningar för de boende när 60 skrikande barn leker på gården och ljudet studsar fram och tillbaka mellan huskropparna måste också beaktas.

Radon

Radonproblematiken behandlas ytterst kortfattat. Trots att SBK känner till att strålningsnivån på bollplanen är hög har man inte tagit reda på varifrån den härrör, dvs vilket gruslager. I detta sammanhang ska påpekas att radon är mycket farligare än man hittills trott, det visar en färsk studie av Världshälsoorganisationen och nya riklinjer med en högsta tillåtna radonhalt på 100 Bq/m³ är på väg. http://www.svd.se/nyheter/inrikes/artikel_3576163.svd

För övrigt skriver SBK att fastigheten klassificeras som normalradonmark – hur många Bq/m³ innebär det i det här fallet? Denna fråga borde utretts noggrant på ett tidigare stadium med konkreta mätningar. Det är hög tid att göra det nu.

Samma dag som WHO-rapporten offentliggjordes gick svenska strålsäkerhetsmyndigheten ut med nya nordiska rekommendationer för att sänka radonhalten. Om radonhalten överstiger riktvärdet 200 Bq/m³ bör radonsänkande åtgärder sättas in, och helst bör radonhalten sänkas till under 100 Bq/m³, enligt ett pressmeddelande. Nya studier visar att två tredjedelar av radonrelaterade dödsfall i lungcancer drabbar personer som utsatts för radonhalter lägre än 200 Bq/m³.

De boendes perspektiv

Förslaget att bygga förskola vid Syster Ainas gata kommer att väsentligt reducera parkens yta och ett stort antal träd kommer att huggas ner. Parken är rekreationsområde för ett mycket stort antal människor – på Syster Ainas och Dr Liborius gata finns c:a 600 lägenheter med uppskattningsvis runt 1000 boende. Därtill nyttjas området av boende på Dr Bex och Dr Hjorts gata samt de två närliggande studenthemmen. I parken möts människor i alla åldrar för lek och umgänge.

Vad som slår en när man tar del av detaljplaner och andra handlingar som berör förskoleprojektet vid Syster Ainas gata är det *ensidiga perspektivet*. Man diskuterar nästan uteslutande behoven och säkerheten för de tilltänkta förskolebarnen och försummar att ta hänsyn till de boendes, inklusive barnens, välbefinnande och trygghet. Det verkar som vi fått

en utveckling där ambitionen att bygga förskolor legitimerar att man ignorerar andra gruppers behov.

Det starka missnöjet från de boendes sida med det planerade förskolebygget framgår tydligt av de många inkomna yttrandena. Det är hjärtskärande att läsa de ledsna barnens inlagor – de kommer att förlora en stor del av sin fina utemiljö– bollplanen, pulkabacken, utegrillen, de skuggande träden, inslagen av vild natur. Stadsbyggnadskontoret förefaller helt obekymrade över detta och påtalar - inte utan viss stolthet tycks det - hur bra de boende kommer att få det i och med förskolebygget eftersom man kompenserar bortfallet av lekyta och vild natur med papperskorgar, bänkar och ny beläggning på gångbanan!

Linda William beskriver väldigt fint parkens värde för de boende och fångar mycket av vad som är en del av Guldhedens själ:

Jag tror att denna typ av vardagsnära natur ger en viss typ av avkoppling som man inte får om man åker till t.ex. Slottsskogen (även om den naturligtvis också behövs). Det ger en mycket positiv effekt att få vistas i relativt ”naturlig natur”, som detta grönområde består av, ”på köpet” några minuter då och då under dagarna, på väg till och från spårvagnen, mataffären, apoteket, biblioteket, postutlämningen m.fl. ställen vid Doktor Fries torg och Doktor Bex Gata. Det är en helt annan sak än att behöva åka bil eller kollektivt en bit för att komma till en liten bit natur.

Detta lilla grönområde ger mig alltid avkoppling när jag ser ut på det, inifrån min lägenhet, när jag är på balkongen, eller när jag går genom det på väg till spårvagnshållplatsen eller till Doktor Fries torg. Jag njuter t.o.m. av att få gå över den lilla stenknallen med lite spretiga små träd i hörnet av parkeringen. Fastän området inte är jättestort, ger det som sagt avkoppling och en känsla av lite äkta natur. Detta grönområde är inte jättestort men i sin nuvarande utformning ändå precis tillräckligt stort för att ge avkoppling! Men det krävs inte mycket för att den positiva känslan ska gå förlorad. Ett förskolebygge här skulle tyvärr minska ytorna tillräckligt mycket för att större delen av den avkopplande känslan skulle gå förlorad. Jag har studerat detaljplanen och vet precis var bygget är planerat.

Kloka ord kommer också från bl a inredningsarkitekten Sara Danielsson:

Jag arbetar själv med frågor som handlar om stadsmiljö, bl a för Tryggare och Mänskligare Göteborg och vet vikten av att ha levande grönytor i staden där människor kan träffas och barnen leka.
Sedan jag flyttade in i mitt hus 2006 har jag fascinerats av att syster Ainas park är en så levande plats i Södra Guldheden med vitt skilda aktiviteter som pågår sida vid sida och lockar invånare i olika åldrar från hela stadsdelen.
Jag vet själv hur svårt det kan vara att planera en stadsmiljö som faktiskt ger goda förutsättningar för människor att interagera och tillägna sig platsen. Med det nya förslaget blir det en park för främst småbarn medan aktiviteter för andra åldrar faller bort.

Mitt förslag är att i första hand omvandla överblivna och oanvända platser i staden då man ska förtäta, istället för att ersätta väl fungerande stadsmiljöer för alla åldrar. Att en parkeringsplats får vara kvar på i stort sett samma stora yta samtidigt som en fotbollsplan och en skogsdunge med grillplats försvinner tycker jag ger en mycket deprimerande syn på dagens stadsutveckling, speciellt i dessa tider med mycket diskussioner om friskvård och miljöproblem!

Det har alltså kommit in många ytterst kritiska synpunkter från de boende som känner sig maktlösa och överkörda. Vad som är allvarligt ur demokratisk synvinkel är att informationen om planprocessen till de boende varit bristfällig. Personer med skylten *Ingen reklam/Reklam nej tack* på brevkastet har inte fått information i något skede av processen. I utställningsskedet har bara de som tidigare yttrat sig fått information. Det har oftast inte ens suttit information i portarna. Man tycker att det borde vara ett minimikrav att Stadsbyggnadskontoret, som finansieras med skattemedel för att de (på Byggnadsnämndens uppdrag) ska kunna dra igång ett maskineri med detaljplaner som syftar till att krympa stadsboendes grönområden, åtminstone kunde anstränga sig att nå ut med information till alla berörda. De boende slår ändå från ett underläge eftersom de inte har en maktposition och inte förfogar över de resurser och den expertis som Stadsbyggnadskontoret/Byggnadsnämnden har tillgång till. Tjänstemännen på SBK upprättar detaljplaner på betald arbetstid medan berörda invånare får arbeta med våra yttranden på fritiden och därtill får betala för att få ett minimum av juridisk hjälp. I denna David mot Goliatkamp bjuder anständigheten att SBK åtminstone bemödar sig att informera alla berörda.

I fyra år har invånarna på Guldheden lyssnat på SBK:s bortförklaringar om varför alla inte informeras. Gång på gång har SBK försäkrat att nästa gång ska de se till att de berörda nås av informationen, inklusive boende med skylten *Ingen reklam/Reklam nej tack* på brevkastet, men inget händer. Det är då svårt att frigöra sig från tanken att SBK inte vill att informationen ska nå ut på ett effektivt sätt. Detta vore i så fall mycket allvarligt ur demokratisynpunkt.

Farlig biltrafik

Förslaget kommer alltså att minska möjlighet till spontanlek för barnen boende på Syster Ainas och Dr Liborius gata. Samtidigt ökas biltrafiken i området. Exemplet från den nyligen genomförda tillbyggnaden av förskolan vid Dr Hådens gata förskräcker:

Denna gata var tidigare ett mycket uppskattat rekreativstråk där ett lämmeltåg av människor lugnt vandrade mellan Dr Fries Torg och Hådensparken. Gående, cyklar, barn på rullbräde och sparkcykel, äldre med rollator samt hundägare med sina hundar trängs idag undan av bilisterna som kör rally när de ska hämta och lämna barn på dagis och skola. Flera boende i området rapporterar om höga hastigheter och att de iakttagit hur även personer boende mycket nära (avstånd som motsvarar 3-4 minuters promenad) tar bilen till dagis/skola i stället för att hämta och lämna barnen till fots.

Det finns anledning att befara ett likartat trafikkaos vid Syster Ainas gata!

En stor del av parken måste hägnas in

Lokalförslörjningsförvaltningen påpekar att en stor del av parken kommer att behöva inhägnas med staket och grindar eftersom förskolegården inte täcker förskolebarnens behov av lektyta. Förutom att förskolan då tar ännu mer yta av parken i anspråk, hur kommer denna inhägnad att påverka framkomligheten för de boende? Hur ska de äldre, rörelsehindrade (med rollator)

ta sig fram? Som bekant är grindar till förskolegårdar ofta svårforcerade även för friska vuxna.

Övriga grönområden i Guldheden kommer också att utarmas

I planbeskrivningen påpekar man att ”På södra Guldheden finns även andra grönområden inom gångavstånd.” Vad man underlåter att tillägga är att även dessa kommer att utarmas genom diverse byggprojekt. Som exempel kan nämnas att man avser bygga ett bostadsområde med 200 lägenheter mitt inne i Guldhedsdalen, som är rekreationsområde för hela Guldheden och beskrivs som ”centrala stans sista vildmark”. Det heter så fint att Guldheden ska ”utvecklas” – det som pågår nu är emellertid inte *utveckling* utan *utarmning* av vår livsmiljö. Bit för bit naggas våra grönområden i kanten, gradvis ökar biltrafiken och bullret och därmed stressnivån, ohälsa och otryggheten för de boende, inte minst barnen och de äldre.

Förskolebygget är i strid med politikernas vision

Det planerade bygget strider även mot de politiska planer för Göteborgs stad som deklarerar i Socialdemokraternas och Miljöpartiets förslag till budget 2010. Här uttalas en gemensam ambition att ”*möjliggöra Grön turism*” och att det som krävs för detta är: ”*Ren luft, trygg och säker stad*” (s. 7). I förslaget till budget betonas också: ”*Tillgång till grönområden i stadsdelarna är viktig och göteborgarna ska ha tillgång till parker och naturområden för att kunna tillgodose sina behov av rekreation och avkoppling.*” (s. 9) På flera ställen i budgetförslaget betonas att Göteborg ska vara ”*en barnvänlig stad*” och: ”*All stadsutveckling och byggnation ska ske utifrån barnperspektiv*” (s. 11, jfr också s 23).

Man får väl här utgå ifrån att barnperspektivet ska omfatta *alla* barn, inte bara förskolebarn.

Planprocessen har följt ett enkelt planförfarande

En anomali i den aktuella planprocessen är att ett *specifikt* program *med tillhörande samråd* för förskolebygget vid Syster Ainas gata inte har tagits fram; i det fyra år gamla *övergripande* programmet för hela Södra Guldheden utgör förskolebygget vid Syster Ainas gata endast en liten del, som behandlas ytterst kortfattat (12 rader = 7 meningar!) och som beskriver ett *avsevärt mindre ingrepp* i parken än föreliggande detaljplaneförslag. När det gällde det övergripande programmet från 2005 hade guldhedsborna ett material på 73 sidor omfattande 11 olika byggprojekt att gå igenom och ta ställning till!

Med andra ord, trots att Stadsbyggnadskontoret beskriver planprocessen för Syster Ainas gata som ett *normalt* planförfarande, har vi här i själva verket att göra med ett *enkelt* planförfarande, vilket för den här typen av projekt givetvis inte är acceptabelt.

Lägg därtill den bristfälliga informationen som präglat hela processen (se ovan).

Det ska också påtalas i sammanhanget att det övergripande programförslaget för Södra Guldheden som presenterades av Stadsbyggnadskontoret 2005 inte har godkänts av Byggnadsnämnden.

Därför yrkar vi på att Stadsbyggnadskontoret backar processen och börjar om med ett nytt program med tillhörande samråd (plan- och bygglagen 5 kap. 18 §, 20 §) som *specifikt* behandlar förskolebygget vid Syster Ainas gata, och där man då inkluderar:

1) En hälsokonsekvensbeskrivning och en miljökonsekvensbeskrivning (plan- och bygglagen 5 kap. 18 §).

a. Hälsomässiga och sociala konsekvenser för de boende vid ffa Syster Ainas och Dr Liborius gata som förskolebygget i parken riskerar att medföra måste redovisas.

b. Radonproblematiken måste beaktas. Trots att SBK känner till att strålningsnivån på bollplanen är hög har man inte tagit reda på varifrån den härrör, dvs vilket gruslager. I detta sammanhang ska påpekas att radon är mycket farligare än man hittills trott, det visar en färsk studie av Världshälsoorganisationen och nya riklinjer med en högsta tillåtna radonhalt på 100 Bq/m³ är på väg. http://www.svd.se/nyheter/inrikes/artikel_3576163.svd

För övrigt skriver SBK att fastigheten klassificeras som normalradonmark – hur många Bq/m³ innebär det i det här fallet? Denna fråga borde utretts noggrant på ett tidigare stadium med konkreta mätningar. Det är hög tid att göra det nu.

2) En konkret beskrivning för hur man avser lösa problemet med bullret från spårvagnarna.

I detaljplanen står följande: “Beräknade bullervärden från spårvagn visar ett maxvärde på 78 dBA på del av lekplatsen. Särskild bullerutredning får visa om bullerskydd behöver anordnas.” En studie från Skåne (se GP 10.9.09) har påvisat ett tydligt samband mellan trafikbuller över 60 decibel och högt blodtryck hos yngre och medålders personer. Detta ska sättas i relation till de riktvärden SBK redovisar i detaljplanen. Här räcker naturligtvis inte att göra *beräkningar*, utan *faktiska mätningar* av bullernivåerna, inklusive från de nya italienska spårvagnarna, måste till. Störningar för de boende när 60 skrikande barn leker på gården och ljudet studsar fram och tillbaka mellan huskropparna måste också beaktas.

3) Lokalförsörjningsförvaltningen påpekar att en stor del av parken kommer att behöva inhägnas med staket och grindar eftersom förskolegården inte täcker förskolebarnens behov av lektyta. Förutom att förskolan då tar ännu mer yta av parken i anspråk, hur kommer denna inhägnad att påverka framkomligheten för de boende? Hur ska de äldre, rörelsehindrade (med rollator) ta sig fram? Som bekant är grindar till förskolegårdar ofta svårforcerade även för friska vuxna.

4) Trafik och parkering. En beskrivning av hur parkeringssituationen för de boende blir om bygget av förskolan kommer till stånd. Blir det färre *tillgängliga* p-platser än tidigare, hur många färre, konsekvenser för de boende? Hur ska trafikkaoset som uppstått vid förskolan vid Dr Hålens gata i samband med hämtning/lämning av barn undvikas här?

5) En redogörelse för hur det tilltänkta förskolebygget är förenligt med det förhållandet att hela Södra Guldheden finns med i kommunens bevarandeprogram och tillskrivs ett högt kulturhistoriskt värde.

6) En redogörelse av det statistiska underlag som motiverar att man uppför en förskola vid Syster Ainas gata (plan- och bygglagen 5 kap. 21 §).

Göteborgsposten redovisar den 15 januari 2009 officiell statistik över hur köerna till förskolor ser ut i Göteborg: Till Centrum, där Guldheden ingår, är kön = 0. Att de siffror som Göteborgsposten redovisar är korrekta har vi fått bekräftat av Lokalsekretariatet.

Det bör i detta sammanhang också redogöras för hur många familjer boende i Guldheden som har förskoleplats utanför Guldheden eller dess omedelbara omgivning och, omvänt, hur många familjer från andra delar av staden som har förskoleplats i Guldheden, samt hur kommunen arbetar för att effektivisera/optimera allokeringen (via exempelvis rockader) så att transportsträckor minimeras och familjernas primära önskemål tillgodoses.

Göteborg, 26 oktober, 2009

Föreningen Bevara Guldheden

Ordförande Yvonne Leffler

Föreningen Bevara Guldheden
c/o Leffler
Raketgatan 5
413 20 Göteborg